

การประพันธ์เดี่ยวฆ้องวงเล็ก เพลงเทพบรรทม สามชั้น

The Composition of Khongwonglek Solo in
Thepbuntom Sam chan Song

(Received: 19 October 2023; Revised: 17 December 2023; Accepted: 29 December 2023)

ธนาริป เผ่าพันธุ์^[1]

Thanathip Paopan

เชาวนัมน์ส ประภักดี^[2]

Chaomanat Prapakdee

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงเล็ก เพลงเทพบรรทม สามชั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อประพันธ์เดี่ยวฆ้องวงเล็ก เพลงเทพบรรทม สามชั้น ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างของเดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงเทพบรรทม สามชั้น มีทั้งหมด 2 ท่อน บรรเลงในลักษณะ 4 เที้ยว โดยบรรเลงท่อนละ 2 เที้ยว ประกอบด้วยเที้ยวแรกและเที้ยวกลับ ลักษณะของบทเพลงเริ่มบรรเลงด้วยกลวิธีการขยี้สลับกับลูกสะบัด ลูกเฉียว และกลับเข้าสู่จังหวะปกติในหน้าทับที่ 2 และในส่วนท่อนที่ 1 และท่อนที่ 2 ของเที้ยวแรก มีการดำเนินทำนองที่ยึดความเป็นอัตลักษณ์ของฆ้องวงเล็ก และมีการสอดแทรกทำนองสำเนียงลาวและสำเนียงจีน ในท่อนที่ 2 เที้ยวแรก ส่วนเที้ยวที่สองในแต่ละท่อนมีการสร้างกลวิธีพิเศษต่างๆ นอกจากนี่ยังพบกลวิธีและสำนวนในการบรรเลง ฆ้องวงเล็กในเพลงเทพบรรทม สามชั้น ซึ่งประกอบไปด้วยกลวิธีการเล่นการตีสะบัด การตีเฉียว การตีขอยทำนอง การไขว้มือ การตีกวาด การตีกรอด การตีสะบัดเข้าสำนวน การตีแยกมือ

คำสำคัญ: การประพันธ์เพลง/ เดี่ยวฆ้องวงเล็ก/ เพลงเทพบรรทม สามชั้น

^[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาดนตรีไทย วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Asst.Prof., Thai Music Department, College of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

^[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาดนตรีไทย วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Asst.Prof., Thai Music Department, College of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

Abstract

The objective of composition of Thepbuntom Sam Chan song in Kongwonglek solo is for creation of such song. This went through a qualitative research which came out that the structure of Thepbuntom Sam Chan song in Kongwonglek solo comprises 2 parts that were played 4 times, meaning that 2 times for each part were played in an ordinary and different times. The song was played by use of Kayee coupled with Sabud, Cheow and coming back to a normal rhythm in Natub section 2 whereas the first times in parts 1 and 2 were played based on the particular nature of Kongwonglek. Besides, there was also mixture of Laotian and Chinese melodies in part 2 of the first time while in the second time of each part there was use of various techniques. Moreover, a technical style in playing of Kongwonglek for Thepbuntom Sam Chan song was found which comprises techniques in Sabud, Cheow, Soi Tum Nong, Kwai Mue, Tee Krad, Tee Krod, Sabud Kao Sam Nuen, and Tee Yak Mue.

Keywords : Composition of the song/ Khongwonglek Solo/ Thepbuntom Sam chan Song

ความสำคัญของการวิจัย

ดนตรีไทยเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับวัฒนธรรมไทยมาโดยตลอด ทั้งบรรเลงในพิธีกรรมต่าง ๆ ประเพณี ตลอดจนการบรรเลงเพื่อ ขับกล่อมทั้งชนชั้นประชาชนทั่วไปและชนชั้นเจ้านายล้วนมี วงดนตรีไทยอยู่ประจำบ้านเพื่อบ่งบอกถึงนัยทางการเมืองการ ปกครองความเจริญบรรดาศักดิ์และบารมีของเจ้านายต่าง ๆ ซึ่งจัด อยู่ในระบบอุปถัมภ์ของแต่ละที่โดยมีเจ้านายเป็นผู้ดูแลตามวังและ บ้านที่สำคัญต่าง ๆ รวมถึงบ้านของสมเด็จพระยาบรมมหาศรี สุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญทาง การเมืองการปกครอง จัดระเบียบราชการและราชานุกิจจนได้รับ การแต่งตั้งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ท่านยังมีบทบาททางการเมืองการ ปกครองที่สำคัญแล้วท่านยังมีบทบาทในด้านการดนตรีไทยอีกด้วย สมเด็จพระยาเป็นผู้ที่ชื่นชอบในการฟังและดูดนตรีไทยเป็น อย่างมากท่านจึงมีดำริให้สร้างวงดนตรีไทยประจำบ้านของท่าน มีถ้าวัง ปี่พาทย์ วงเครื่องสาย วงมโหรี ทั้งนี้ยังได้อุปถัมภ์และ รวบรวมครูดนตรีไทยที่มีความรู้ความสามารถฝีมือดีมาเล่นในวง ดนตรีไทยของท่านด้วย ซึ่งครูดนตรีไทยที่เล่นอยู่ในวงดนตรีไทย ของท่าน ได้แก่ พระประดิษฐไพเราะ (มีแขก) จำเริญผดุงยิ่ง (จำโคม) หม่อนสุด บุนนาค ครูทัต เป็นต้น

ครูหัต เป็นบุตรของเจ้าพระยาพระคลัง(หน) เคยเป็นนักดนตรีไทยในบ้านของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ต่อมาได้มาอยู่ที่บ้านของสมเด็จพระยาโดยเป็นทั้งครูดนตรีและนักดนตรีไทยประจำวงในบ้านท่าน ครูหัต ถือว่าเป็นครูดนตรีที่มีความรู้ความสามารถทางดนตรีไทยมากคนหนึ่งในยุค นั้น สามารถเล่นได้ทั้งวงเครื่องสาย มโหรี ปี่พาทย์ รวมถึงขับร้องเพลงไทยได้อย่างยอดเยี่ยม และถือว่าเป็นครูดนตรีไทยที่สำคัญในวงดนตรีไทยของสมเด็จพระเจ้าพระยา ผลงานการประพันธ์เพลงที่สร้างชื่อให้ครูหัต ได้แก่ เพลงภริมย์สุรางค์ สามชั้น เพลงบุหลัน สามชั้น เพลงสุรินทรากู สามชั้น และเพลงเทพบรรทม สามชั้น เป็นต้น ซึ่งเพลงดังกล่าวถือว่าเป็นเพลงบุกเบิกในการประพันธ์เพลงประเภท สามชั้นขึ้นมาในยุคแรก ๆ ของประวัติศาสตร์เพลงไทย

เพลงเทพบรรทม สามชั้น เป็นผลงานการประพันธ์เพลงของครูหัต ที่ได้แต่งทำนองทางดนตรีขึ้นเพื่อบรรเลงรับทางร้องของจำเณรผยองยิ่ง (จำเณร) ซึ่งเป็นนักร้องสักรวามีชื่อในสมัยนั้น แต่เดิมการเล่นสักรวเพลงเทพบรรทม จะประกอบไปด้วย 2 ท่อน เพลง ท่อนที่ 1 คือเพลงเสกานอก ส่วนท่อนที่ 2 คือเสกากลาง เป็นเพลงประเภทหน้าทับ ปรบไก่ กำหนดให้ท่อน 1 มี 8 จังหวะ ท่อน 2 มี 6 จังหวะ แต่ต่อมาครูหัต ได้มีการแต่งทำนองทางดนตรีขึ้นเพื่อบรรเลงรับทางร้องของจำเณรผยองยิ่ง (จำเณร) โดยแต่งเพิ่มเติมออกไปอีกให้มีลักษณะพิเศษในการบรรเลงรับร้องนั้นจะบรรเลงไม่เท่ากับจังหวะร้อง คือท่อนที่ 1 ทำนองร้องเดิมมี 8 จังหวะ แต่ครูหัตแต่งทำนองรับให้มี 7 จังหวะ ส่วนท่อนที่ 2 ทำนองร้องเดิมมี 6 จังหวะ ครูหัตแต่งทำนองสำหรับบรรเลง

รับ 9 จังหวะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549 : 174) ซึ่งเป็นการแสดงให้ถึงความรอบรู้และแตกฉานทางดนตรีของครุฑ ส่งผลทำให้วงดนตรีไทยของสมเด็จพระยามีชื่อเสียงมาก และทำให้บทเพลงเทพบรรทมได้รับความนิยมในการบรรเลงทั้งรูปแบบเพลงเสภา เพลงเถา รวมถึงการนำเอาเพลงเทพบรรทมนี้นี้ทำเป็นทางเดียวของเครื่องดนตรีไทยต่าง ๆ เช่น ระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ ระนาดทุ้ม โดยเป็นส่วนมาก แต่เมื่อทำการค้นคว้าแล้วนั้นเครื่องดนตรีไทยประเภทฆ้องวงเล็กยังไม่ค่อยพบเจอในการประพันธ์ทางเดี่ยว เหมือนกับเครื่องดนตรีไทยประเภทอื่น ๆ

จากความสำคัญข้างต้นที่ได้กล่าวมาและด้วยลักษณะพิเศษของเพลงเทพบรรทม สามชั้น รวมถึงมีผู้ที่ประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงเล็กในเพลงนี้น้อยมาก ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการประพันธ์เดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงเทพบรรทม สามชั้น ด้วยความตระหนักถึงคุณค่าของบทเพลง และองค์ความรู้จากครุฑที่สำคัญ ตลอดจนการเชิดชูเกียรติของสมเด็จพระยาบรมมหาราชศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) แล้วนั้น นอกจากนี้นี้ยังเล็งเห็นคุณค่าประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยนี้ในเรื่องขององค์ความรู้ของการบรรเลงเพลงเดี่ยวและการอธิบายงานวิชาการทางดนตรีแก่นักเรียน นักศึกษา ผู้ที่มีความสนใจทางดนตรีไทยสืบไป

วัตถุประสงค์

เพื่อประพันธ์เดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงเทพบรรทม สามชั้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการประพันธ์เดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงเทพบรรทม สามชั้น ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ขั้นต้นผู้วิจัยกำหนดขั้นเตรียมการในการคัดเลือกบทเพลงจากแรงบันดาลใจและแนวคิดในการสร้างงาน จากนั้นได้ทำการศึกษาค้นคว้า โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วิชาการ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับเพลงเทพบรรทม สามชั้น โดยมีแหล่งข้อมูลสำหรับการค้นคว้า ดังนี้ หอสมุดสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา หอสมุดวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดลศาลายา จังหวัดนครปฐม หอสมุดศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จังหวัดกรุงเทพฯ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวางกระบวนการสร้างสรรค์บทเพลงเดี่ยวฆ้องวงเล็ก เพลงเทพบรรทม สามชั้นโดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ทำนองหลักเพลงเทพบรรทม สามชั้น

- บันไดเสียง
- ลูกตก

2) วิเคราะห์สังคีตลักษณ์เพลงเทพบรรทม สามชั้น

ในการวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องกับเพลงเทพบรรทม สามชั้น ในเรื่องทำนองหลัก สังคีตลักษณ์ บันไดเสียง และลูกตก

ของเพลง ผู้วิจัยยึดหลักทฤษฎีของพิชิต ชัยเสรี (2559) และมานพ วิสุทธิแพทย์ (2556) มาในการวิเคราะห์เพลงก่อนเริ่มประพันธ์บทเพลง

3) ประพันธ์ตัวอย่าง้องวงเล็กเพลงเทพบรรทม สามชั้น

- พิจารณาการใช้บันไดเสียงในเพลง
- ยึดลูกตกสำคัญของเพลงเทพบรรทม สามชั้นเป็นสำคัญ
- สร้างสรรค์กำหนดทิศทางลักษณะการเคลื่อนที่ของ

ทำนองเพลง

- สร้างสรรค์ทำนองเพลงในการใช้กลวิธีพิเศษกับเพลงเทพบรรทม สามชั้น

ขั้นตอนในกระบวนการประพันธ์เพลง

1) ศึกษาทำนองหลัก วิเคราะห์ลูกตกแต่ละวรรคเพลง

จัดวางทำนองเพลงในแต่ละท่อน

2) วางแผนการใส่รายละเอียดทำนองเดียวในเพลงโดย

พิจารณากลวิธีการบรรเลงที่สำคัญของ้องวงเล็กเพื่อนำมาทำทำนองทางเดียว

3) จัดวางกลวิธีการบรรเลงในท่อนที่ 1 ของทุกท่อนเป็น

การตีเก็บทำนองในความเป็นเอกลักษณ์ของ้องวงเล็กและท่อนที่ 2 แต่ละท่อนเป็นการสอดแทรกกลวิธีพิเศษต่าง ๆ

4) ปรับปรุง แก้ไข ตรวจสอบความถูกต้องของ บทเพลงโดยตรวจสอบจากทำนองหลัก

5) ถ่ายทอดเดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงเทพบรรทม สามชั้นให้แก่ลูกศิษย์

6) ดำเนินการเผยแพร่เดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงเทพ บรรทม สามชั้น

ขั้นตอนการประเมินผลงานประพันธ์เพลง

ในการประพันธ์เพลงเดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงเทพบรรทม สาม ชั้น ผู้วิจัยได้นำเพลงไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน พิจารณาและ เสนอแนะข้อคิดเห็น จำนวน 3 ท่านคือ

1. ครูวิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์
2. ครูสุวรรณ โตล้ำ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รังสรรค์ บัวทอง

ผลการศึกษา

การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงเล็กในเพลงเทพบรรทม สามชั้น ได้แนวคิดที่เกิดขึ้นจากครุฑนทรีไทยท่านหนึ่งที่มีความรอบรู้ และความสามารถทั้งวงปี่พาทย์และวงเครื่องสาย คือ ครูทวด ซึ่งเป็นครุฑนทรีไทยคนสำคัญที่อยู่ประจำบ้านของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ด้วยความรู้ความสามารถของครูทวดได้แต่งเพลงไทยที่มีชื่อเสียงไว้หลายเพลง รวมทั้งเพลงเทพบรรทม สามชั้น ซึ่งถือเป็นเพลงเอกที่มีความซับซ้อนของทำนองเพลงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะเพลง ทั้งนี้ด้วย

ลักษณะพิเศษของเพลงเทพบรรทม สามชั้น และเพลงนี้ยังมีผู้ที่ ประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงเล็กในเพลงนี้น้อยมาก ตลอดจน ความสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับครุดนตรีที่มีความรู้ความสามารถ ถือเป็นเพลงสำคัญของบ้านสมเด็จพระยาและยังเป็นการเชิดชู เกียรติแก่สมเด็จพระยาผู้มีคุณูปถัมภ์ ดนตรีไทย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเป็นบุคลากรในของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา เป็นผู้ปฏิบัติการสอนในเครื่องมือฆ้องวงเล็กจึงมีความ สนใจเป็นพิเศษในการประพันธ์เดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงเทพบรรทม สามชั้นนี้

ในด้านโครงสร้างของเพลงเทพบรรทมมี 2 ท่อน ประกอบด้วยท่อนที่ 1 มี 7 จังหวะ ส่วนท่อนที่ 2 มี 9 จังหวะ แต่ละท่อนบรรเลง 2 เที้ยวไม่ซ้ำกัน ในเนื้อหาสาระของบทเพลง ผู้วิจัยยึดหลักทฤษฎีวิเคราะห์เพลงและประพันธ์เพลงของพิชิต ชัยเสรี (2559) และมานพ วิสุทธิแพทย์ (2556) มาในการวิเคราะห์ เพลงก่อนเริ่มประพันธ์บทเพลงโดยมีทำนองหลักและลูกตกเป็นสิ่ง สำคัญแล้วจึงทำการสร้างทำนองทางเดี่ยวโดยสอดแทรกกลวิธีต่าง ๆ ที่แสดงถึงการถ่ายทอดลักษณะพิเศษของฆ้องวงเล็กได้อย่าง เต็มที่ เช่น การตีสะบัด การตีเฉี่ยว การตีซอยทำนอง การไขว้มือ การตีกวาด การตีกรอด การตีสะบัดเข้าสำนวน การตีแยกมือ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สอดแทรกทำนองเพลงสำเนียงภาษา ลาวและสำเนียงภาษาจีน ซึ่งถือเป็นสำเนียงภาษาที่ได้แนวความคิดการ ประพันธ์จากหลักการประพันธ์เพลงไทยประกอบกับความคิด สร้างสรรค์ที่ได้จากกลุ่มชาติพันธุ์ลาวและกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่มา อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ

เจ้าพระยา นำมาเป็นสำเนียงภาษามาออกช่วงท้ายท่อนที่ 2 เที้ยวแรกเพื่อเพิ่มความน่าสนใจในการนำเสนอ ดั่งมีหน้าทับที่ใช้กำกับเพลงดังนี้

จังหวะหน้าทับ ที่ใช้ในเดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงเทพบรรทม สามชั้น นี้ใช้หน้าทับปรบไก่ สามชั้น โดยใช้กลองสองหน้ากำกับจังหวะ และมีการเปลี่ยนหน้าทับจีน หน้าทับลาวตามทำนองเพลงที่สอดแทรกสำเนียงภาษาต่าง ๆ สามารถอธิบายได้ดังนี้

หน้าทับปรบไก่ สามชั้น

--- พริ้ง	--- ปะ	----	--- ปะ	----	--- ปะ	--- ปะ	--- ตับ
----	--- พริ้ง	----	- พริ้ง - พริ้ง	--- เห่ง	- ดิง ดิง ดิง	- เห่ง ดิง เห่ง	- ตับ - พริ้ง

หน้าทับสำเนียงจีน

----	--- ดิง	- ดิง -	- ดิงดิงดิง	----	--- ดิง	- ดิง -	- ดิงดิงดิง
------	---------	---------	-------------	------	---------	---------	-------------

หน้าทับสำเนียงลาว

- ดิง - ปะ	- ดิง - ดิง	- ดิง - เห่ง	- ดิง - เห่ง	- ดิง - ปะ	- ดิง - ดิง	- ดิง - เห่ง	- ดิง - เห่ง
------------	-------------	--------------	--------------	------------	-------------	--------------	--------------

ทั้งนี้สามารถอธิบายผลงานการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงเทพบรรทม สามชั้นได้ดังนี้

เดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงเทพบรรทม สามชั้น

ท่อนที่ 1 เที้ยวแรก

รวม ช ล ดดด	วัด ด ล ถชช	ด ด ล ถชช	ช ชช ม ม ร	รวม - ม	ดว - ว	ชด - ด	ชล - ล
ด - ฟ - ถ	- ถชช ม ว ร	ด ถชช ม ม ร	ม ม ร ร ด ด ล	(ด - - รด)	ล - - ดล	ช - - ถช	ม - - ชม

วัด ด - ดฟ	วัด - - มว	ทล ท ด ร	วัด ร ม ช	รวมฟช - - -	ฟชลท - - -	ชลทด - - -	ลทดว - - -
- ช - - ถ	- ท - - ด	- ช ล ท ด	- ท ด ร ม	- - - ฟมรด	- - - ถชฟม	- - - ทลชฟ	- - - ดฟลช

ลช - - -	- - - ดด	- ด - รม	ฟ - ชช	(ลท - ร	มมม - ม	ชชช - ช	ลลล - ล
- ฟ - ม ร	ดช - -	ช - - ด	- ช - -	ช - ท -	ม - ท -	ช - ร -	ล - ม -

รวม - ชล	- วัด - - ว	ม - -	ล - -	วัด - -	ชช - -	ด - -	ช - -
ด - ฟ -	ล - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -

วัด - - -	ด - - -	- - -	ด - - -	- - -	วัด - - -	ด - - -	ช - - -
- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -

ลท - - -	ม - - -	รวม - - -	ล - - -	- - -	ด - - -	- - -	- - -
ช - - -	- - -	ด - - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -

ลล - - -	ชช - - -	ด - - -	ชช - - -	รวม - - -	- - -	ฟ - - -	ร - - -
ล - - -	ช - - -	ด - - -	ช - - -	ด - - -	ฟ - - -	ม - - -	ด - - -

- - - -	ชช - - -	- - -	ด - - -	ด - - -	ด - - -	ด - - -	ม - - -
ท - - -	ช - - -	ร - - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -

ลช - - -	ช - - -	ลช - - -	- - - -	ลช - - -	ช - - -	ลช - - -	ด - - -
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

ลช - - -	- - - -	รวม - - -	ด - - -	ด - - -	- - - -	- - - -	- - - -
- - - -	ร - - -	ด - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

ช - ม -	ร - คค	ร - ม -	ค - ร -	ค - ล -	- ช - ช -	- ล - ท -	ค - ร -
- ม - ร -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- ล - ช -	- ล - ค -	- คค -

- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -
- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -

ช - ล -	- คค -	ช - ล -	- คค -	ช - ล -	- คค -	- คค -	- คค -
- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -

- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -
- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -	- คค -

ในการประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงเทพบรรทม สามชั้น ผู้วิจัยขึ้นเพลงโดยใช้วิธีการตีชัยทำนองเพลงสลับกับการตีสะบัดและการตีเดี่ยว จบด้วยการตีแยกมือขวา มือซ้าย ในการขึ้นเพลงลักษณะนี้ถือเป็นการแสดงศักยภาพของผู้บรรเลงว่ามีความคล่องตัวในการบรรเลงฆ้องวงเล็กมีมากน้อยแค่ไหนและเพื่อเรียกความน่าสนใจแก่ผู้ฟัง ก่อนที่จะได้ติดตามรายละเอียดของบทเพลงในแต่ละท่อนเพลงต่อไป ในท่อนที่ 1 เทียวแรกเป็นการประพันธ์ที่ใช้แนวคิดการแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของฆ้องวงเล็ก โดยมีการดำเนินทำนองเพลงในการขอยทำนองสลับกับการตีสะบัดตีสะเดาะและการตีเดี่ยว ซึ่งถือว่าการบรรเลงฆ้องวงเล็กขาดมิได้ประกอบกับการตีขอยทำนองนั้นต้องตีกรอดไปในทำนองด้วยเพื่อเป็นการประคบบมือ ประคบเสียงให้มีความไพเราะไม่ดังจนเกินไป

ท่อนที่ 1 เทียบกลับ

รื้ด - ตี -	ตี - ตี -	รื้ด - มี่ -	มี่ - รื้ -	มี่ - มี่ -	รื้ - รื้ -	ตี - ตี -	ล - ล -
- ล - รื้	- ล - ต	- ล - รื้	- ตี - ล	- รื้ - ตี	- ตี - ล	- ล - ช	- ช - ม

ล - ล -	ช - ม -	ร - ตี -	ตี - ล -	ตี - ตี -	ท - ล -	รื้ - รื้ -	ตี - ท -
- ช - ม	- ร - ต	- ล - ล	- ช - ม	- ท - ล	- ช - พ	- ตี - ท	- ล - ช

ตี - ตี -	ตี - ตี -	ตี - ตี -	ตี - ตี -	ช - รื้ -	ช - ม -	ล - ช -	ตี - ล -
- ช - ม	รื้ - ช -	- ร - ม	- พ - ช	- ล - ร	- ท - ม	- ร - ช -	- ม - ล

รื้ด - ตี -	รื้ - ม -	มี่ - มี่ -	มี่ - มี่ -	รื้ด - ม -	มี่ - มี่ -	รื้ - รื้ -	ล - ตี -
- ช - ล	ล - ร -	- รื้ - ตี	- ตี - ล	- ล - รื้	- รื้ - ตี	- ต - ช	- ช - ล

รื้ด - ตี -	ตี - ตี -	รื้ด - ตี -	ตี - ตี -	ล - ช -	ม - ร -	รื้ด - ตี -	ล - ต -
- ช - ล	- รื้ - ล	- ช - ล	- ร - ช	- ม - ร	- ต - ล	- ล - ร	- ล - ช

ล - ท -	ม - ช -	ร - ม -	ล - ตี -	ตี - ตี -	ล - ล -	ช - ช -	ม - ม -
- ช - ท	- ร - ม	- ต - ม	- ช - ล	- ช - ตี	- ม - ล	- ร - ช	- ท - ม

ล - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -
- ร - ม	- ล - ม	- ตี - ร	- ล - ม	- ม - ตี	- ตี - ม	- ตี - ร	- ตี - ต

ร - ร -	ล - ท -	ช - ล -	ล - ร -	รื้ด - ช -	ช - ช -	รื้ด - ตี -	ตี - ล -
- ต - ท	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ต	- ช - ม	- ร - ต	- ช - ล	- ช - ม

ล - ล -	ล - ล -	ท - ล -	ล - ล -	ล - ล -	ช - ช -	ช - ร -	ม - ช -
- ม - มี่	- มี่ - ม	- ม - มี่	- มี่ - ม	- ม - ตี	- ม - ต	- ช - ต	- ร - ม

ล - ร -	ล - ล -	ร - ร -	ร - ร -	ม - ม -	ร - ต -	ล - ล -	ล - ล -
- ม - ม	- ร - ต	- ต - ม	- ต - ล	- ร - ต	- ล - ช	- ช - ต	- ช - ม

ช - ช -	ช - ช -	- ม -	ม - ร -	ล - ต -	ล - ต -	- ตี -	ตี - ล -
- ม - ล	- ม - ต	- ม - ร	- ต - ต	- ล - ร	- ล - ช	- ต - ล	- ช - ม

---	- มี่ - มี่	---	- ตี -	---	- ตี -	รื้ - รื้ -	ตี - ล -
- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- ตี - ล	- ช - ม

ช - ล -	ตี - ล -	ช - ล -	ตี - ล -	ช - ล -	ช - ล -	ท - ตี -	รื้ - มี่ -
- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- ล - ท	- ตี - รื้

มี่ - มี่ -	รื้ - ตี -	ท - ล -	ช - พ -	ล - ล -	ช - พ -	พ - ช -	ล - ตี -
- รื้ - ตี	- ท - ล	- ช - พ	- ม - ร	- ช - พ	- ม - ร	- ม - พ	- ช - ล

ในส่วนท่อนที่ 1 เทียบกลับ ผู้วิจัยสอดแทรกกลวิธีพิเศษในการไขว้มือในลักษณะต่าง ๆ คือการไขว้มือที่เป็นทำนองเพลงทางเก็บแต่นำแสดงในรูปแบบการไขว้มือ การไขว้มือลักษณะย้อนทำนองขึ้นลง และการไขว้มือสลับกับการตีกวาดลักษณะการถามตอบของทำนองเพลง ช่วงท้ายท่อนเพลงมีการผ่อนคลายทำนองเพลงเพื่อไม่ให้ฟังทำนองเพลงที่ติดกันมากไปก่อนลงจบท่อนเพลง

ท่อนที่ 2 เทียวแรก

ล - ล -	ช - ม -	ร - ตี -	ตี - ล -	ฟม - ฟ -	ช - ล -	ท - ตี -	รี - มี -
- ช - ม	- ร - ต	- ล - ล	- ช - ม	- ร - ม	- ฟ - ช	- ล - ท	- ตี - รี

มีรี - รี -	รี - รี -	รี - รี -	รี - รี -	ตี ท ล ช	- - -	ตี ท ล ช	- - -
- ร - ม	- ฟ - ช	- ต - ท	- ล - ช	- - - -	ช ล ท ตี	- - - -	ช ล ท ตี

ท ตี รี มี	- - - -	ท ตี รี มี	- - - -	มีรี - รี -	ล ท ตี -	มีรี - รี -	ล ท ตี -
- - - -	ล ช ฟ ม	- - - -	ล ช ฟ ม	- ร - ช	- - - รี	- ร - ช	- - - รี

ชช - ตี -	ตีตี - รี -	ชช - ตี -	ตตี - ร -	ชช - ล ท	- - ท ต	- - ต ร	- - ร ม
- ช - ช	- ตี - ตี	- ช - ช	- ต - ต	- ช - ฟ	- ล - ช	- ท - ล	- ต - ท

- - ม ช	- - ช ล	ตี - ตี -	ท - ล -	รี - รี -	ตี - ท -	ล - ช -	ฟ - ม -
- ร - ร	- ม - ม	- ท - ล	- ช - ม	- ตี - ท	- ล - ช	- ฟ - ม	- ร - ต

- - - ช	- - ชช	- ล - ตี	- - - -	- - ล -	ล - ช -	- ม - ฟ	- ฟ ล -
- - - ร	- - - ช	- - - -	- ท - ล	- - - ช	- ฟ - ม	- ท - -	ม - - ม

- - - -	- ช - ตี	- - รี มี	- มี - รี	- มี - รี	- - ตี -	- ล - ท	- ท รี -
- - - -	- ร - ต	- - ม	- ช - ร	- ม - ร	- - ท ล	- ม - -	ล - - ล

- - - -	- ล - -	- ล - ตี	- - - -	- - ล -	ล - ช -	- ม - ฟ	- ฟ ล -
- - - -	- - - ช	- - - -	- ท - ล	- - - ช	- ฟ - ม	- ท - -	ม - - ม

ล - ล -	ช - ม -	ร - ร -	ม - ช -	ล - ท -	ตี - รี -	ตี - มี -	มี - มี -
- ช - ม	- ร - ต	- ท - ต	- ร - ม	- ช - ล	- ท - ตี	- ช - ร	- รี - ตี

ท่อนที่ 2 ของเพลงเทพบรรทม สามชั้น มีความยาวถึง 9 จังหวะ เมื่อบรรเลงสองเที่ยวจึงต้องบรรเลงถึง 18 จังหวะ ซึ่งเป็นการท้าทายความสามารถของผู้ประพันธ์เพลงอย่างมาก ในการคิดสร้างทำนองเพลงมาใช้เพื่อให้แสดงถึงความเป็นเพลงเดี่ยว รวมถึงทำนองเพลงของท่อนที่ 2 มีทำนองเพลงที่ซ้ำกันหลายที่จึงต้องคิดสร้างสรรค์ทำนองเดี่ยวให้ได้ ในส่วนของท่อนที่ 2 เทียวแรก ผู้วิจัยยังยึดความเป็นอัตลักษณ์ของฆ้องวงเล็กอยู่คือมีการตีสะบัด ตีเดี่ยว และซอยทำนองเพลงในรูปแบบการกรอดเป็นพื้นฐานหลัก แต่ในท่อนนี้มีการเพิ่มกลวิธีต่าง ๆ เข้ามาคือ การตีเดี่ยวสลับการ ตีไล่ทำนองมือซ้ายในลักษณะการถามตอบทำนองเพลง การซอยทำนองสลับกับการตีกวาดเสียงขึ้นแล้วไล่ทำนองลง การตีแยกมือซ้าย มือขวา ทั้งตามทำนองและย้อนทำนองเพลง นอกจากนี้ยังเพิ่มความน่าสนใจในการสอดแทรกทำนองสำเนียงภาษาลาว ในบรรทัดที่ 7 และ บรรทัดที่ 8 นอกจากนี้ยังสอดแทรกการเปลี่ยนหน้าทับกลองสองหน้าที่เป็นหน้าทับปรบไกให้เป็นหน้าทับลาวเพื่ออรรถรสในการฟังมากขึ้น มีทำนองเพลงดังนี้

สำเนียงลาว

---	- ี - ี	- - ม ี	- ตี - ตี	----	- - ช ตี	- - ม ี	ตี	- ล - ช
---	---	---	ล - ช ล	----	ร ม - ล	- ี	ตี ล	- ช - ม

- - ช ช	- ช - ช	- ช ช ล ช	- ช - ม	- - ช ช	- ช - ช	ม ี	- ตี	- ล - -
---	- ตี - ร	- ช - -	ม - ตี ร	---	- ตี - ร	- ตี ล -	- ช - ม ช	

และอีกส่วนหนึ่งมีการสอดแทรกทำนองสำเนียงภาษาจีนเข้ามาในบรรทัดที่ 15 ถึงบรรทัดที่ 17 และสามารถเปลี่ยนเป็นหน้าทับจีนได้ มีทำนองดังนี้

สำเนียงจีน

- - - ช	- - ชช	- - ล - ตี	- - - -	- - ล -	ล - ช -	- ม - ฟ	- ฟ ล -
- - - ร	- - - ช	- - - -	- ท - ล	- - - ช	- ฟ - ม	- ท - -	ม - - ม

- - - -	- ช - ตี	- - รี่ มี	- มี - รี่	- มี - รี่	- - ตี -	- ล - ท	- ท รี่ -
- - - -	- ร - ต	- - - ม	- ช - ร	- ม - ร	- - - ทล	- ม - -	ล - - ล

- - - -	- ล - -	- ล - ตี	- - - -	- - ล -	ล - ช -	- ม - ฟ	- ฟ ล -
- - - -	- - - ช	- - - -	- ท - ล	- - - ช	- ฟ - ม	- ท - -	ม - - ม

ท่อนที่ 2 เที้ยวกลับ

ทล - ท -	ตี - รี่ -	รี่ยี่ มี -	มี - รี่ -	รี่ยี่ -	ตี - ตี -	ล - ล -	ช - ช -
- ช - ล	- ท - ตี	- ช - รี่	- ตี - ล	- มี - ต	- รี่ - ล	- ตี - ช	- ล - ม

ช - ช -	ร - ช -	ด - ด -	ด - ด -	ร - รรี่	ม - มม	ช - ชช	ล - ลล
- ล - ม	- ม - ด	- ช - ร	- ช - ม	- ล - ร	- ท - ม	- ร - ช	- ม - ล

ลข - ม	- ร - ด	ร - ร -	- ร - ร	ร - ม -	ช - ล -	ล - ล -	ล - ล -
- ม ร -	ด - ล -	- ด - ม	- ด - ล	- ด - ร	- ม - ช	- ช - ด	- ช - ม

- - - -	ร - รร	ม ร - ร	ม - ช ช	- - - -	ช - ชช	ช ล - ช	ล - ลล
- - - -	- ล - ร	- - ร -	- ร - ม	- - - -	- ร - ช	- - ม -	- ช - ล

- - - -	ล - ชช	- ล ร ล	- ล - ล	- - - -	ช - ชช	- ช ล ช	- ช - ช
- - - -	- ช - ช	ล - - -	ล - ช ล	- - - -	- ร - ช	ม - - -	ม - ร ม

- - - -	ลช - - -	ร ด - ด	ร ม - ร	- - รล	- - ด ร	ม ร - -	ด - - ด
- - - -	- ม ร ด	- - ช -	- - ด ล	- - - ล	ช ล - -	- - ด ล	- ม - ช

มร - ร ม	- - ร -	ม -	ร - ล -	ด - ล ด	- - ล -	ล - ล -	ล - ช -
- ด - -	ร ด - ด	ม - ร	- ด - ล	- ช - -	ล ช - ช	- ด - ล	- ล - ช

ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -
- ล - ม	- ล - ร	- ล - ด	- ล - ล	- ล - ร	- ล - ด	- ล - ล	- ล - ช

ลล - ร -	ด - ร -	ม - ช -	ล - ร -	ล - ร -	ล - ร -	ล - ร -	ล - ร -
- ช - ล	- ร - ด	- ร - ม	- ช - ล	- ร - ล	- ร - ล	- ร - ล	- ช - ม

ล - ล -	ช - ม -	ร - ล -	ล - ล -	ล - ล -	- - ช -	- ร - -	ม - - ร
- ช - ม	- ร - ด	- ล - ล	- ช - ม	- ล - ช	ช ร - ร	ม - ม ร	- ม - ด

มร - ม -	ช - ล -	ล - ล -	ล - ล -	ล - ล -	ล - ร -	ล - ล -	ล - ล -
- ด - ร	- ม - ช	- ม - ช	- ม - ช	- ม - ช	- ล - ล	- ม - ช	- ม - ด

- - - ล	ล ด ร ม	ล ล ล	- - - -	- - - -	ล ร ล	ล - ร -	ล ร ล
ล ล ล	- - - -	- - - -	ล ล ล	ล ร ล	- - - ร	- ร - ช	- - - -

- - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -
ช ม - ล	- ม - ด	- ล - ด	- ล - ด	- ล - ช	- ล - ด	- ล - ร	- ล - ม

ลข - ข -	ล - ตี -	รี - รี -	รี - รี -	รี - รี -	ตี - ท -	ล - ข -	ฟ - ม -
- ร - ม	- ข - ล	- ตี - ล	- ข - ม	- ตี - ท	- ล - ข	- ฟ - ม	- ร - ต

- รี -	รี - ตี -	ตี - ตี	ล - ตี -	ตี - ตี -	ตี - ตี -	รี - รี -	- ตี - ล
- ม - ร	- ต - ล	- ล - ข	- ข - ล	- รี - ล	- ร - ข	- ตี - ล	- ข - ม

ข - ร -	ม - ข -	ข - ข -	ข - ข -	ข - ข -	ร - ม -	ฟ - ข -	ล - ตี -
- ล - ต	- ร - ม	- ล - ร	- ล - ม	- ล - ล	- ต - ร	- ม - ฟ	- ข - ล

มี - มีมี -	รี - รีรี -	ตี - ตีตี -	ล - ลล -	ตี - ตีตี -	ล - ลล -	ข - ขข -	ม - มม -
- ท - มี	- ล - รี	- ข - ตี	- ม - ล	- ข - ตี	- ม - ล	- ร - ข	- ท - มี

ข - ท -	ต - ร -	ร - ร -	ม - ข -	- - - มี	- มี - มี	- - - รีตี	- ตี - ตี
- ข - ล	- ท - ต	- ท - ต	- ร - ม	- - - ล	- ข - ม	- - - ล	- ข - ล

ท่อนที่ 2 เกี่ยวกลับ มีการใช้กลวิธีพิเศษต่าง ๆ เข้ามา คือ การไขว้มือสลับมือซ้าย มือขวา การขอยทำนองเพลงสลับกับการไขว้มือ ในช่วงกลางเพลงมีการผ่อนคลายทำนองและตีปิดทำนองเพลงโดยการตีฝากทำนองด้วยการตีกรอสลับกับการตีเฉี่ยว การตีไล่เสียงมือซ้ายต่อทำนองด้วยไล่เสียงมือขวา ก่อนลงจบมีการตีลูกสะเดาะเป็นชุดทั้ง 8 ห้องเพลง จากนั้นตีขอยทำนองขึ้นเพื่อลงจบเพลง

การบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงเทพบรรทม สามชั้น

อภิปรายผล

หลักสำคัญของการประพันธ์เดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงเทพบรรทม สามชั้น ผู้วิจัยได้มีแนวคิดถึงผลงานที่มีชื่อเสียงของครูหัตและรำลึกถึงสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติแก่ท่านที่มีคุณูปกตมรดกดนตรีไทย รวมถึงครูดนตรีไทยที่สำคัญหลายท่านแล้วนั้น ผู้วิจัยยังคำนึงถึงความ เป็นอัตลักษณ์ของฆ้องวงเล็กที่ควรมีในการสร้างสรรค์ทำนองเพลง ในรูปแบบการประพันธ์ทางเดี่ยวโดยยังให้ความสำคัญของการ ดำเนินทำนองของฆ้องวงเล็กอยู่ รวมถึงการสอดแทรกกลวิธีพิเศษต่าง ๆ ที่จะทำให้การนำเสนอทักษะการบรรเลงขั้นสูงผ่านการถ่ายทอดโดยผู้บรรเลงอย่างเต็มศักยภาพซึ่งสอดคล้องกับกิตติพันธ์ศักดิ์แก้ว (2557) ทำการศึกษากลวิธีการบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงเล็ก เพลงสดสวณ สามชั้น ทางครูไพฑูรย์ จรรย์นาฏย์ ผลการวิจัยพบว่า เพลงสดสวณ สามชั้นเป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 6 จังหวะหน้าทับ ใช้จังหวะหน้าทับปรบไก่ ครูไพฑูรย์ จรรย์นาฏย์ ได้ประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงเล็กโดยได้นำโครงสร้างของเพลงสดสวณ สามชั้น ทำนองเก่าไปแต่งเป็นทางเดี่ยวและ เพลงเดี่ยวสดสวณ เป็นเพลงที่นำเอากลวิธีพิเศษของการบรรเลงฆ้องวงเล็กเข้ามาใช้ทั้งการตีสะบัด การตีเฉียง การตีกรอ การตีกวาด การตีขยี้ และการตีไขว้ ซึ่งกลวิธีเหล่านี้ได้นำมาสอดแทรกในทำนองเพลงทั้ง เที้ยวแรกและเที้ยวหลัง ส่วนวงกลอนที่มีลักษณะเป็นไปในทิศทางเดียวกันมีการเปลี่ยนระดับเสียงตามโครงสร้างของทำนองหลัก แต่ใช้ส่วนวงกลอนได้อย่างกลมกลืนสอดคล้องกัน ส่วนวงกลอน มีทั้งสุภาพ เรียบร้อย โลดโผน สนุกสนานและตื่นเต้น นอกจากนี้

ในเรื่องการประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงเล็กเพลงเทพบรรทม สามชั้นของผู้วิจัยที่ยึดหลักการเปรียบเทียบวิธีการบรรเลงของความเป็นอัตลักษณ์ของฆ้องวงเล็กรวมถึงการใช้สำนวนถาม ตอบ ในการดำเนินทำนองเพลงยังสอดคล้องกับวิทยา ศรีผ่อง (2541) วิจัยเรื่องวัฒนธรรมการบรรเลงฆ้องวงเล็ก ผลการวิจัยพบว่าฆ้องวงเล็กมีระเบียบวิธีการแปรทำนองโดยมีทำหลักให้แปรทำนองโดยอาศัยการตีเก็บในลักษณะสับ - ซอย และสะบัด ขยี้ เป็นบรรทัดฐานในการสร้างทางของตนเอง การแปรทำนองสำนวนวรรคคำถามและวรรคตอบต้องเป็นชนิดเดียวกันสามารถใช้การแปรทำนองแบบขึ้นสุดลงสุดหรือแบบเกาะเกี่ยวไปกับเนื้อทำนองหลักหรือแบบอิสระตามความเหมาะสมของประเภทเพลง ส่วนวิธีในการแปรทำนองของฆ้องวงเล็กพบว่ามิชอบเขตให้แปรทำนอง 1 วรรคตอน 1 สำนวนกลอน การผูกกลอนในแต่ละวรรคใช้สำนวนกลอนผูกขึ้น สำนวนกลอนผูกลงหรือสำนวนกลอนผูกขึ้นและผูกลงตามโอกาสและความเหมาะสมกับทำนองของเนื้อทำนองหลักเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

กิตติพันธ์ ศักดิ์แก้ว. (2557). การศึกษากลวิธีการบรรเลงเดี่ยวฆ้อง

วงเล็กเพลงสดสวณ สามชั้น ทางครูไพฑูรย์

จรรยาภว. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา

ดนตรีคีตศิลป์ไทย ศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

พิชิต ชัยเสรี. (2559). สังคีตลักษณ์วิเคราะห์. พิมพ์ครั้งที่ 1.

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มานพ วิสุทธิแพทย์. (2556). ทฤษฎีการวิเคราะห์เพลงไทย. พิมพ์

ครั้งที่ 1. สันติศิริการพิมพ์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาค

ประวัติและบทร้องเพลงเถา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.

กรุงเทพฯ.

วิทยา ศรีผ่อง. (2541). วัฒนธรรมการบรรเลงฆ้องวงเล็ก.

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

